

Asia: VN/11423/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaiksi

Taustatiedot

Vastaajatahon virallinen nimi

STTK ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Ida Nummelin

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

ida.nummelin@sttk.fi

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko lain soveltaminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa oleviin tahoihin riittävä (1 §, 4 § 1 kohta)?

Kyllä

2. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palveluntuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (1 §, 4 § 2 kohta)?

Kyllä

3. Parantavatko palveluntuottajalle ja toiminnalle asetetut edellytykset asiakas- ja potilasturvallisuutta (2 luku, 16 §)?

Kyllä

4. Vähentääkö palveluntuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (16 §, 21 §)?

Ei kantaa

5. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä pääosin

6. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä

7. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

Ei kantaa

8. Onko palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvontaa koskevat säännökset riittävät (4 luku)?

Ei kaikilta osin [STTK pitää tärkeänä, että omavalvontasäännöksiä vahvistetaan ja omavalvontaa kehitetään. Olennaista on, että omavalvontasuunnitelmien puutteisiin tai niitä koskeviin laiminlyönteihin puututaan tehokkaasti. Palveluntuottajia tulisi velvoittaa ottamaan henkilöstön paremmin mukaan omavalvontasuunnitelmien laatimiseen sekä varmistamaan henkilöstön riittävä osaaminen omavalvonnan osalta. Lakiehdotuksen 26 §:ään tulisikin lisätä säädös siitä, että työntekijän tulee järjestää perehdytystä ja täydennyskoulutusta omavalvonnasta ammattihenkilöille ja muille työntekijöille.]

9. Ovatko valvontaviranomaisen keinot riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (5 luku)?

Ei kaikilta osin [STTK pitää tärkeänä, että omavalvontasäännöksiä vahvistetaan ja omavalvontaa kehitetään. Lisäksi tarvitaan kuitenkin riittävästi resursoitua, vaikuttavaa ja oikea-aikaista viranomaisvalvontaa. STTK katsoo, että hallituksen esityksessä tulee selkeästi kuvata se, millaisia vaikutuksia valvontaan on sillä, että hyvinvointialueet eivät toimi valvontaviranomaisen roolissa. Lakiehdotuksesta puuttuu myös kokonaan jälkivalvontaan liittyvät keinot. Lisäksi olennaista olisi mahdollistaa valvontaviranomaisten määräämät taloudelliset sanktiot tilanteissa, joissa lainsäädäntöä tai viranomispäätöksiä on taloudellisen tai muun hyödyn saamiseksi rikottu.]

10. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaista?

YLEISTÄ

STTK pitää hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta tavoitteiltaan erittäin kannatettavana.

Lakiehdotus antaa hyvät mahdollisuudet sote-palveluiden laadun varmistamiseen ja lisää valvontatoiminnan tehoa ja uskottavuutta. Joiltain osin lakiesitystä on kuitenkin syytä tiukentaa tai tarkentaa, jotta vältetään säädösten kiertämiseltä.

HENKILÖSTÖN ILMOITUSVELVOLLISUUS

STTK pitää tärkeänä, että sote-palveluita käyttävän asiakkaan ja potilaan asiakas- ja potilasturvallisuus sekä laadukkaat palvelut varmistetaan kaikissa palvelurakenteissa.

Lakiehdotuksen 29 §:n muotoilu palveluntuottajan ja henkilökunnan ilmoitusvelvollisuudesta tukee tätä tavoitetta.

Palveluntuottajan henkilöstöön kuuluvan tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai alihankkijana toimivan henkilön on ilmoitettava viipymättä palveluyksikön vastuuhenkilölle, jos hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan tai potilaan sosiaali- tai terveydenhuollon toteuttamisessa.

Sote-valvontalain mukaan henkilöstön on tehtävä ilmoitus ensisijaisesti palveluyksikön vastuuhenkilölle. Vastuuhenkilön on ilmoitettava asiasta palveluntuottajalle. Ilmoittajan on lisäksi ilmoitettava asiasta valvontaviranomaiselle, jos epäkohtaa ei korjata viivytyksettä. Ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena. Lisäksi säädetään palveluntuottajan velvollisuudesta tiedottaa henkilöstön ilmoitusvelvollisuudesta.

Epäkohdista ilmoittavan työntekijän suoja on jäänyt lakiehdotuksessa puutteelliseksi, mikä voi johtaa siihen, ettei havaituista epäkohdista tehdä ilmoituksia siinä laajuudessa kuin lakia säädettäessä on oletettu. Pelkkä säädös vastatoimien kiellosta ei turvaa riittävällä tavalla ilmoittajan asemaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöille tulee turvata tosiasialliset mahdollisuudet ilmoittaa väärinkäytöksistä, epäkohdista tai epäkohtien uhasta myös valvontaviranomaiselle, ilman pelkoa työnantajan kielteisistä vastatoimista.

Parhaillaan valmistelussa olevassa lakiehdotuksessa EU:n ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (ilmoittajien suoja) pyritään parantamaan unionin oikeuden täytäntöönpanon tehokkuutta luomalla unionitasoiset yhdenmukaiset vähimmäisvaatimukset väärinkäytösten ilmoittajien suojelulle. Ehdotettavan lain tavoitteena on, että ilmoittaja, joka työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa, voi ilmoittaa asiasta turvallisesti. Näin voitaisiin ennaltaehkäistä yleiseen etuun kohdistuvia uhkia ja vakavia haittoja.

Ilmoittajien suojaa koskevassa lakiehdotuksessa säädettäisiin prosessista, jossa ensisijainen ilmoitus tehdään organisaation sisäiseen ilmoituskanavaan, toissijainen ulkoiseen ilmoituskanavaan ja kolmantena vaihtoehtona on tiedon julkaiseminen, mikäli asian selvittäminen ei ole edennyt lain mukaisesti tai on (esimerkiksi) epätodennäköistä että viranomaisen ryhtyisi korjaaviin toimenpiteisiin. Lisäksi laissa säädetään menettelytavoista asian etenemiseen liittyen, ilmoitusten käsittelijöiden salassapitovelvollisuudesta, vastatoimien kiellosta, ilmoittajien vastuuvapaudesta, todistustaakasta sekä hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta ilmoittajalle, mikäli vastatoimien kieltoa rikotaan.

STTK katsoo, että ilmoittajia tulisi suojata yhdenmukaisesti sekä kansalaisten palvelujen laatuun että yleiseen etuun ja väärinkäytösten havaitsemiseen liittyvissä asioissa. Tämän vuoksi sote-valvontalain ilmoitusvelvollisuudesta tulee säätää yhdenmukaisesti ilmoittajien suojaa koskevan sääntelyn kanssa

ja sote-ala tulee sisällyttää ilmoittajan suojaa koskevan lakiehdotuksen soveltamisalan piiriin. Suojasta säätäminen eri tavoin sote-valvontalain piirissä, johtaisi sääntelyn epä johdonmukaisuuteen.

STTK katsoo, että ilmoittajien suoja koskeva sääntely kuvaa ilmoitusprosessiin liittyvät vastuut selkeämmin ja turvaa kattavammin ilmoittajan asemaa mahdollisten kielteisten seuraamusten osalta.

Nummelin Ida
STTK ry.